

Programmaboekje

BUURTEN VOOR BEWONERS

de PvdA in de buurt

VOORWOORD

Dinsdag 16 juni 2003 trokken PvdA Tweede-Kamerleden, Eerste-Kamerleden, Europarlementariërs en lokale politici 18 wijken en buurten in, in steden in alle hoeken van het land. We gingen op zoek naar problemen en echt werkende oplossingen. Tijdens de bezoeken werd met bewoners gesproken over wat zij vinden dat er aan de hand is. Maar ook over successen die in andere buurten navolging verdienen. Bewoners willen werk maken van de eigen buurt. Dit lukt alleen als de lokale en landelijke politiek hen hier de gelegenheid en de steun voor bieden. De buurt moet weer van de bewoners worden. Bewoners moeten kansen krijgen om hun wijk weer een plek te maken waar het fijn is om in te wonen in plaats van een straat waar je vertrekt als je de verhuishagen kan betalen. Dit vereist een offensief van de politiek. Geen woorden maar daden.

Dit programmaboekje “Buurten voor Bewoners” is de weerslag van antwoorden op de problemen die we op 16 juni tijdens ons bezoek aan de steden verzameld hebben. Een concreet actieprogramma voor de landelijke en lokale politiek. We kijken nu vooral naar wonen en veiligheid. Het plan bestaat uit een reeks van concrete voorstellen waarbij steeds zoveel mogelijk is aangegeven of het op landelijk of lokaal niveau moet worden aangepakt en wat de PvdA vanuit de Tweede Kamer er concreet aan wil doen.

Dit actieplan is geen statisch overzicht maar draait om zaken waarvan buurtbewoners vinden dat er nu wat aan gedaan moet worden. Het zijn dus ook niet alle antwoorden op alle

problemen. En soms zijn het bestaande oplossingen die wel bekend zijn maar niet worden uitgevoerd. En ook bevat het niet ons definitieve antwoord op vraagstukken rond (on)veiligheid, volkshuisvesting en integratie. Nieuwe problemen zullen zich aandienen. Nieuwe kansen zullen zich voordoen. Nieuwe oplossingen moeten bedacht worden. We zullen deze “agenda voor de stad” actueel houden. Ook zullen we goed in de gaten houden welke voortgang de overheid boekt en wat wij daaraan bijgedragen hebben.

Op 6 oktober gaan we weer terug naar de buurten die we op 16 juni bezocht hebben. We presenteren ons actieprogramma en bespreken onze oplossingen met de bewoners. Ook na 6 oktober zal de PvdA bij voortduring in de buurt zijn. Ter plekke in alle steden om te zien en horen of die dingen waarmee wij in “Den Haag” bezig zijn, nog de dingen zijn waar het volgens de bewoners ook echt om gaat. We hopen op heel veel reacties op precies die vraag.

De Tweede-Kamerfractie zal de komende jaren de praktijkervaring van mensen in al die steden nog beter proberen te benutten. Om te achterhalen wat moet, wat kan, wat werkt. Stuur uw reactie naar buurten@pvda.nl.

Wouter Bos

INHOUD

Inleiding De Staat van de Stad	7
Betrokken bewoners	11
Buurtetiquette	11
Betrokken bewoners belonen	11
Geef kinderen de ruimte	13
Elkaars taal spreken	14
ID banen cement van de buurt	17
Vitale voorzieningen	17
Kansenzones	18
Leefbare en veilige wijken	20
Veelplegers	21
Overlast van scooters	21
Overlast van belwinkels	22
Geweld achter de voordeur	23
Huis-wietteelt	24
Coffeeshops	25
Opvang en zorg	26
Zorgen of bemoeien?	26
Opvang Verslaafden	27
Opvang dak- en thuislozen	29
Oplopende schulden	31
Illegalenproblematiek van de grote steden	31
Eenmalige pardonregeling	34
Terugkeerbeleid	35
Goed Wonen	36
Stadsvernieuwing	36
Eerst bouwen dan slopen	38
Woonruimte verdelen	39
Gedifferentieerde wijken	42
Betrokken bewoners	45
Schoon en heel	46

INLEIDING

DE STAAT VAN DE STAD

De Nederlandse steden zijn de emancipatiemotor van de samenleving. Kansenmachines die al eeuwenlang grote groepen mensen in staat stellen te leven, een inkomen te verdienen, een woning te vinden en de volgende generatie een nog betere opleiding te geven. Waar altijd mensen van buiten de stad worden opgevangen en een nieuwe toekomst wordt geboden. De wijken, het weefsel van de stad, vertonen daarbij een grote dynamiek en veerkracht.

Er wordt op dit moment veel gevraagd van de kracht van onze steden om mensen op te vangen en ze een kans te bieden op een beter bestaan. Met name in de oudere arbeiderswijken van de grootste steden staat de 'kansenmachine' onder druk. Een complex van maatschappelijke problemen maakt dat wijken sneller slijtageplekken tonen. Wijken worden sneller oud. Wat vroeger nog een mooie en geliefde wijk was om te leven, kan nu in een neerwaartse spiraal zitten waarbij iedereen die de verhuishwagen kan betalen, hem laat voorrijden. Waar vroeger misschien sterke sociale netwerken waren waarin uit- en afglijders werden opgevangen, staan nu de verkeerde netwerken klaar om misbruik te maken van afhankelijkheid. Uit de recente discussie over segregatie in concentratiewijken en de zin en onzin van spreiding werd de urgentie van de problemen duidelijk.

Op andere plekken in de stad doet zich ook de tegenovergestelde ontwikkeling voor. Een wijk die tien jaar geleden nog een slechte naam had, is nu helemaal uit het slop. Bewoners

en gemeente hebben de handen ineengeslagen. Er is gerenoveerd, er zijn nieuwe woningen gebouwd, er is geïnvesteerd in voorzieningen die weer het kloppend hart van de wijk zijn gaan vormen. Kortom; er zijn veel voorbeelden van waar het wel goed gaat, waar kansen worden gecreëerd en benut, waar de ambitie van buurtbewoners er iets van te maken volop de ruimte heeft gekregen. Voorbeelden die we elders in de stad kunnen gebruiken.

Het beroep dat in de steden wordt gedaan op formele en informele netwerken van hulpverlening, begeleiding en opleiding is enorm toegenomen. De huidige ingrijpende bezuinigingen gaan verder ten koste van de kracht en kwaliteit van publieke voorzieningen. Individualisering ten koste van informele sociale netwerken. De problemen in achterstandswijken zijn ook verbreed en complexer geworden. Het gaat nog steeds, maar niet meer in de enige plaats, om voldoende werk en inkomen. Maar het gaat soms ook om gewoon een dak boven je hoofd. In alle Nederlandse steden heeft zich de afgelopen decennia een groei van het aantal dak- en thuislozen en verslaafden voorgedaan. In alle Nederlandse steden is een grote groep nieuwe landgenoten zo goed en zo kwaad als het ging opgevangen. Met nieuwe culturen en gewoonten, die soms als een verrijking soms als een bedreiging worden ervaren. In de grootste steden zijn daarnaast schaduwgemeenschappen ontstaan van illegalen. Grote woningbouwcomplexen van kort na de oorlog zijn uitgewoond en aan vervanging toe. De moraal, “de straat is van iedereen”, is geworden tot “wat van iedereen is, is dus van niemand”. Overlast en verloedering zijn zichtbaar, criminaliteit verhardt, bovenwereld en onderwereld raken vermengd. In de vier grote steden doet dit alles zich in sterkere mate voor dan in andere steden.

Tegelijkertijd wordt er dag in dag uit veel geïnvesteerd door de stad en haar bewoners in het creëren van nieuwe kansen, het verbeteren van woningen en straten en het bestrijden

van overlast en criminaliteit. Desondanks, staat de leefbaarheid van veel stadswijken, door het hele land, onder grote druk. Op sommige plekken dreigt de kansen het af te leggen tegen de hindernissen.

De PvdA legt zich daar niet bij neer. Wij willen dat buurten weer gemeenschappen worden. De kans om in alle buurten en wijken in een goed netwerk terecht te komen, van familie of vrienden, van de school, een coach of de wijkagent, moet het weer winnen van de kans in het verkeerde netwerk te komen, van overlast veroorzakende hufters tot drugsdealers of loverboys. Het laten voor rijden van de verhuishwagen moet weer een positieve beslissing worden, en niet ingegeven worden door de achteruitgang van de buurt. Er moet weer gemeenschapszin ontstaan in de straat, op de school, op het werk.

Voor de leefbaarheid van onze steden is een nieuw offensief nodig. De kern van zo'n offensief is dat we een geweldige pluim uitdelen aan al die gewone, aardige en goede mensen die er iedere dag weer het beste van weten te maken, hulp, steun en opvang bieden aan de mensen die het op eigen kracht -tijdelijk- niet redden en hard optreden tegen mensen die de boel verzieken.

Het leefbaar houden van onze steden vraagt veel. En op veel fronten tegelijk. Van bewoners, ondernemers en natuurlijk van de overheid. De PvdA wil de buurt terug geven aan haar huidige bewoners. Die moeten centraal staan, die moeten veel meer zeggenschap krijgen. Maar staan er nu nog te vaak alleen voor. De overheid heeft de plicht de ergste overlast, de ergste verpaupering, de ergste sociale misstanden aan te pakken. Dat vergt verantwoordelijkheid nemen in plaats van afschuiven. De urgentie van de situatie in de steden maakt dat een grotere inzet in plaats van een kleinere nodig is. Niet een terugtrekkende maar een optredende overheid.

Het is aan de politiek om steeds de ambities, inspiratie en betrokkenheid van de huidige bewoners van de buurten zoveel mogelijk ruimte te geven. Omdat de buurten van de bewoners zijn.

BETROKKEN BEWONERS

BUURTETIQUETTE

Gewoon normaal met elkaar omgaan, met elkaar rekening houden. Het is lang niet altijd 'gewoon' meer. Maar daar is wat aan te doen. Op steeds meer plaatsen, wijken of straten, worden woonregels of een buurtetiquette afgesproken. Een mooi voorbeeld komt uit Leiden waar op initiatief van de woningbouwcorporatie de bewoners zelf met behulp van een enquête de woonregels formuleerden. Het gaat dan niet om zware overlast maar om kleine irritaties, zoals parkeren van de fiets of een winkelwagentje op de galerij. De woonregels vormen inmiddels onderdeel van het huurcontract en driekwart van de bewoners hebben dat contract getekend. Een wijkmeester of huismeester is onontbeerlijk evenals de betrokkenheid van de wijkagent.

Een ander voorbeeld komt uit Gouda waar de bewoners zelf konden aangeven welke van de 25 stadsregels ze de belangrijkste vinden. Ook zijn er ervaringen met stadsetiquette in Rotterdam, waarbij omwonenden van een plein regels afspraken over bijvoorbeeld het aanspreken van elkaars kinderen bij wangedrag, muziek op straat tot een bepaalde tijd, etc.

Deze benadering spreekt de PvdA zeer aan. Zeker wanneer het voortouw van bewoners zelf komt. Gemeenten of corporaties of de politie kan het samen opstellen van spelregels natuurlijk stimuleren en ondersteunen.

BETROKKEN BEWONERS BELONEN

Op steeds meer plekken pakken bewoners zelf het initiatief.

Die helden verdienen alle steun. Iedereen kent het opzome-
ren in Rotterdam. Maar in Tilburg kennen ze “Vrolijk de straat
op” waarbij bewoners zelf geld kunnen krijgen voor initiatie-
ven en activiteiten om hun buurt of straat gezelliger, groener,
schoner te maken

In een aantal wijken heeft men nu een ‘wijkconciërge’ als con-
tactpersoon. Een buurtbewoner wordt door de gemeente
aangesteld als direct aanspreekpunt voor bewoners op het
‘schoon/heel/veilig’ van de buurt. De conciërge heeft directe
lijnen met de wijkagent, de woningbouwcorporatie, de vuil-
ophaaldienst en de gemeentereiniging, om zo binnen één
dag problemen op te lossen.

In het oosten van het land zijn enkele woningbouwcorpora-
ties begonnen met de ‘Gold-service’. Trouw betalende huur-
ders krijgen een extra servicebudget wat zelfs wordt verdub-
beld als het door bewoners gezamenlijk geïnvesteerd wordt
in de buurt. Deze service stimuleert de betrokkenheid en
slagvaardigheid van huurders in hun eigen buurt. Nachtpre-
ventie in de Haagse wijk Regentes/Valkenbos is een ander
vorm waarbij bewoners zelf hun wijkveiligheid gaan verbete-
ren. Zij krijgen daarbij steun van gemeente en politie.

Een laatste voorbeeld is dat bewoners een vaste dag in de
week zelf hun stoepen vegen, waarbij de reinigingsdienst als
tegenprestatie de straat een keer extra veegt.

De betrokkenheid van bewoners wordt niet altijd beloond. Zo
kan het gebeuren dat als bewoners en huurders samenwerken
aan het schoon en veilig houden van hun wijk, de vraag naar
woningen in hun wijk omhoog gaat en verhuurder de huren
verhoogt. Een straf voor goed gedrag. De PvdA wil dit om-
draaien en komt met voorstellen voor een bewonersbonus.

Ook een spaarsysteem waarbij bewoners kunnen sparen voor
een bepaalde voorziening in de wijk en keuze kunnen maken
uit een aantal alternatieven is een optie. Specifiek kan dit ook
voor kinderen, bijvoorbeeld een moderne vorm van ‘heitje
voor een karweitje’.

>> **Bewoners die zich inzetten voor de buurt moeten worden gesteund bijvoorbeeld door een wijkbud- get of een bewonersbonus.**

In buurten waar mensen heel veel verhuizen is zo weinig
samenhang dat bewoners soms een zetje nodig hebben van
een tussenpersoon die naast ze staat en samen oplossingen
zoekt voor praktische problemen. Zo’n buurtwerker wijst de
weg naar samenwerking met de gemeente, de woningbouw-
corporatie, de school of de politie en helpt bij de start van een
activiteit maar neemt de verantwoordelijkheid niet over. Het
vernieuwde opbouwwerk zou die rol bij uitstek kunnen ver-
vullen.

GEEF KINDEREN DE RUIMTE

Onderzoek laat zien dat kinderen in wijken een belangrijke
schakel zijn voor wijkbewoners om met elkaar in contact te
komen. Dat geldt des te sterker als er voldoende speelruimte
is in de wijk. Verkeer en met name de auto, staat meer buiten
spelen in de weg. Als we weer meer sociale samenhang in wij-
ken willen zal daar dus wat aan gedaan moeten. Geef kinde-
ren meer plekken om te spelen. Richt tijdelijk braakliggende
terreinen in als groene speelvelden. Het mes snijdt aan twee
kanten; verdere verpaupering wordt voorkomen en kinderen
kunnen hun gang gaan. Ook jongeren, die al snel worden
afgeschilderd als probleemjeugd of hangjongeren, hebben
gewoon recht op een eigen plek in de wijk.

Zorg voor kinderroutes die autoloos of autoluw zijn in de wij-
ken naar voorzieningen voor kinderen en jongeren zoals
scholen, bibliotheek, speeltuinen etc.

Te vaak wordt door politici en ambtenaren over jongeren zon-
der jongeren gepraat. Voor hangplekken moeten duidelijke
spelregels worden gemaakt met zowel de jongeren als omwo-
nenden om overlast te voorkomen. Daarbij moet rekening
worden gehouden met (concurrentie tussen) verschillende
groepen en het gegeven dat jongeren de voorzieningen snel
ontgroeien en zich steeds nieuwe groepjes zullen aandienen.

>> **Elke buurt moet eigen plekken hebben voor kinderen en jongeren.**

Een prachtig uitgevoerd plan komt uit Groningen waar in de wijk Vinkhuizen is aangetoond dat wijkvernieuwing meer is dan stenen stapelen. Op de plek van gesloopte woningen is een prachtig groen plein teruggebracht waar kinderen volop kunnen spelen, en waarbij de buurt de jury was die besliste over de inrichting en het geplaatste kunstwerk.

Kinderen hebben recht op een eigen plek, maar ook op structuur. Gemeenten moeten gesteund worden in het verder ontwikkelen van brede scholen, juist ook in het voortgezet onderwijs. Samen met de muziekscholen, buurtwerk, speeltuinvereniging, sportverenigingen en ondernemers moet geregeld worden dat kinderen en jongeren niet rondhangen op pleinen en straten. Bijvoorbeeld doordat scholieren hun huiswerk maken, op stage gaan, spelen of sporten.

ELKAARS TAAL SPREKEN

Het belang van met elkaar te kunnen spreken in een wijk behoeft geen toelichting. Het is in de eerste plaats de verantwoordelijkheid van burgers zelf om zich de Nederlandse taal eigen te maken. Het is essentiële voorwaarde voor zelfstandig en volwaardig functioneren in de Nederlandse samenleving. Functioneel analfabetisme onder autochtonen lijkt daarbij te worden vergeten! De overheid moet zorgen dat de inburgering snel en goed kan verlopen. Door het aanbod van inburgeringscursussen vrij te geven, kunnen er meer plekken komen. De kwaliteit van het aanbod moet wel gegarandeerd blijven.

Na afronding van de inburgeringscursus moeten nieuwkomers in staat zijn hun weg te vervolgen richting werk of scholing. Een eindtoets is daarvoor onmisbaar. Een beperkte eigen bijdrage aan de kosten van inburgering, rekening houdend met draagkracht, is redelijk. Er is nog steeds teveel uitval. Dit kan worden teruggedrongen door meer rekening te

houden met individuele omstandigheden zoals wel of geen werk, wel of geen kinderen etc, maar ook door een deel van de eigen bijdrage afhankelijk te maken van succesvolle afronding van de cursus.

Veel migranten die al vóór de 'inburgeringsplicht naar Nederland kwamen, zgn. oudkomers, hebben nooit de kans noch een stimulans gekregen de Nederlandse taal goed te leren. De PvdA wil hier een inhaalslag maken. Alleen al de groep oudkomers met een uitkering of ouder van een schoolgaand kind bestaat uit circa 450.000 mensen. In het huidige tempo hebben we nog 200 jaar (!) nodig om voor deze groep de inhaalslag te maken.

Uitkeringsgerechtigden voor wie taalachterstand een probleem is bij het vinden van een nieuwe baan, krijgen snel een passend cursusaanbod. Dit is een normaal onderdeel van de reïntegratie van de arbeidsmarkt. Daarvoor moet wel voldoende geld zijn.

>> **De PvdA maakt extra geld vrij maken voor sneller en beter inburgeren, met name voor taallessen voor oudkomers.**

Een praktijkvoorbeeld van het belang van taal voor de betrokkenheid bij de eigen buurt komt uit Dordrecht. In Dordrecht wilde de gemeente met alle bewoners praten over hoe de wijk moest worden ingericht, welke wensen en behoeften bewoners hebben. Voor veel allochtone bewoners, zeker ouderen, leverde dat meepraten problemen op vanwege de gebrekkige beheersing van de Nederlandse taal. De oplossing werd gezocht in het geven van Nederlandse taallessen in de buurt. De bewoners maakten er gretig gebruik van; zij hadden er immers alle belang bij.

De Nederlandse taal leren is niet alleen van groot belang voor volwassenen, maar natuurlijk ook voor kinderen. Hoe jonger een kind begint met de Nederlandse taal te gebruiken, hoe

minder achterstand het kind heeft als het op de basisschool begint. De PvdA heeft de afgelopen jaren hard gestreden voor meer voorschoolse activiteiten waarbij jonge kinderen vanaf 2,5 jaar de taal spelenderwijs leren. Alle kinderen hebben hier baat bij. Maar voor kinderen van wie de ouders slecht Nederlands spreken is dit een noodzakelijke ondersteuning. Overigens gaat het hier niet alleen om allochtone ouders. Meer dan 1 miljoen uit Nederland afkomstige mensen spreekt of schrijft de eigen taal slecht en kan zijn of haar kind dus ook moeilijk helpen. Bezuinigingen op voorschoolse activiteiten op de peuterspeelzaal vindt de PvdA dan ook onacceptabel. Het is ook geldverspilling want de peuterspeelzalen zijn hier net mee begonnen.

>> De PvdA wil extra geld vrij maken voor het leren van Nederlands aan kinderen vanaf 2,5 jaar

De school in de wijk is een veilige plaats voor kinderen. Voor sommige kinderen is het zelfs de enige plaats waar zij rustig kunnen leren en spelen. Steeds meer scholen werken samen met peuterspeelzalen, tussen de middag opvang, naschoolse opvang, bibliotheken en welzijnsinstellingen om de kinderen tijdens, maar ook na schooltijd een veilige plek te bieden. Daarbij kunnen deze instellingen elkaar goed helpen om het kind zoveel mogelijk te ondersteunen bij het leren. We noemen dit vaak "brede scholen", omdat de school in samenwerking met anderen meer doet dan lesgeven. In buurten en wijken waar dat nodig is werken deze brede scholen ook samen met de politie. De wijkagent komt af en toe in de school en geeft voorlichting. Ook houdt de wijkagent samen met de school jongeren in de gaten die voor overlast in de wijk zorgen. Extra voorzieningen voor deze scholen worden vaak betaald door de gemeenten. Zij kunnen dit betalen uit het budget voor gemeentelijk onderwijs beleid. Het kabinet wil de rol van de gemeenten voor het onderwijs echter verminderen en bezuinigt op het budget van de gemeenten.

>> De PvdA wil investeren in brede buurt scholen.

ID BANEN CEMENT VAN DE BUURT

Het kan niet vaak genoeg gezegd worden; de ID- en WIW-banen zijn het cement geworden van de leefbaarheid van veel wijken in het land. Ze zorgen voor toezicht, voor onderhoud en beheer. Ze verrichten belangrijk werk dat eerder was wegbezuinigd. Denk eens aan de stadswachten in Nijmegen, het buurtbeheer in Groningen, schoolconciërges in Hengelo, de speel-uitleen in Delft en Haarlem. In de Haagse wijk Transvaal wordt het tennispark 't Trefpunt, het sociaal restaurant, het wijkpark Transvaal, het zwembad, het speelterrein en de fietssenstalling van de Houtzagerij "gerund" door ID'ers! Zij zorgen er kort gezegd voor dat een algemeen debat over waarden en normen concreet zichtbaar en merkbaar wordt!

Het Kabinet Balkenende zegt nog in 2003 10.000 banen om te willen zetten in reguliere banen, maar dit wordt niet waargemaakt. In juli waren er pas 1564 omgezet, waarvan 108 in 'beheer openbare ruimten en 144 in openbare veiligheid. De PvdA vindt dat nog dit jaar tenminste 1000 banen in beheer openbare ruimte en veiligheid omgezet moeten.

>> De PvdA wil de ID-banen behouden, óók vanwege het grote belang voor de leefbaarheid van wijken. Daarnaast moet doorstroming van ID'ers naar reguliere banen sterk worden bevorderd.

VITALE VOORZIENINGEN

Voor de Partij van de Arbeid is het onaanvaardbaar dat voor steeds meer mensen steeds meer voorzieningen in de buurt verdwijnen. Op vele plekken zijn geen bankkantoren, gemeentehuizen of postkantoren te vinden. Ook verdwijnen steeds meer winkels. De PvdA vindt dat op alle plaatsen en wijken waar tienduizend of meer mensen wonen, en op andere plekken binnen drie kilometer, een aantal basisvoorzieningen moet zijn. In de initiatiefwet Crone (PvdA) zal worden opgenomen dat ook grote stadswijken onder het verplichte

voorzieningenniveau van banken zullen vallen. De PvdA zal voorstellen ook de Postwet aan te passen zodat ook postdiensten binnen diezelfde afstand beschikbaar blijven. We starten een maatschappelijke gespreksronde voor een tweede, aanvullende wet waarmee ook een aantal andere basisvoorzieningen die onder (semi-) overheidsverantwoordelijkheid vallen beter bereikbaar worden en blijven, zoals diensten van gemeenten, sociale- en woonzaken en gezondheid. Door slimme combinaties van voorzieningen kan geld bespaard worden en dienstverlening worden verbeterd.

>> **De PvdA wil wetgeving om de bereikbaarheid van vitale voorzieningen, óók in de stad, veilig te stellen**

De bereikbaarheid van voorzieningen in de buurt is natuurlijk helemaal belangrijk voor ouderen. Steeds meer ouderen blijven steeds langer thuis wonen. Van hen wordt veel gevraagd. Zij moeten zich aanpassen aan een snel veranderende omgeving terwijl hun fysieke mogelijkheden en incasseringsvermogen afnemen. Soms zijn ouderen eenzaam, voelen zich onzeker of onveilig. Goed gemeentelijk welzijnsbeleid is hierbij cruciaal. Wij willen dat er in iedere (oude) stadswijk een ontmoetings- en informatieplek voor ouderen is. Daar kunnen ouderen geholpen worden om zo lang mogelijk op een prettige wijze zelfstandig in hun eigen buurt te kunnen blijven wonen.

KANSENZONES

In navolging van succesvolle projecten in de VS, Ierland en Engeland, wil de PvdA in de grote steden kansenzones creëren. Dit zijn gebieden, bijvoorbeeld de oude wijken, waar private investeerders worden gestimuleerd om te investeren bijvoorbeeld door belastingvoordelen te bieden. Het kan gaan om investeringen, vaak samen met corporaties en de gemeente, in woningverbetering en herstructurering. Het kan echter ook gaan om het starten of vestigen van een bedrijf of vesti-

ging in de achterstandswijk, waardoor nieuwe werkgelegenheid ontstaat en de neerwaartse spiraal wordt doorbroken.

>> **De PvdA zal met concrete voorstellen voor kansenzones komen waardoor investeren door ondernemingen in achterstandswijken aantrekkelijk wordt gemaakt.**

LEEFBARE EN VEILIGE WIJKEN

SNEL AANPAKKEN

Op alle terreinen moet overlast sneller worden aangepakt. We komen hierna nog met concrete voorbeelden van hoe dat kan. Belangrijke constatering is dat er vaak meer kan dan gebeurt. Soms blijven de concrete mogelijkheden van de politie, gemeenten, corporatie om overlast aan te pakken onbenut.

Een belangrijk middel voor gemeenten is de zogenaamde bestuurlijke boete. Hiermee kunnen gemeenten waar regels worden overtreden (van hondenpoep en fout parkeren, tot graffiti en ander vandalisme of illegale verhuur van panden) sneller en effectiever optreden. Er moet wel altijd een mogelijkheid voor burgers zijn om hier beroep of bezwaar tegen aan te tekenen, om ambtelijk machtsmisbruik en willekeur te voorkomen. Lik-op-stuk blijft een goede manier om mensen bewust te maken van hun eigen verantwoordelijkheid.

>> **De PvdA wil een snelle uitbreiding van de mogelijkheid om bestuurlijke boetes op te leggen door gemeenten.**

Mensen die aanhoudend overlast geven en de straat onleefbaar dreigen te maken, moeten kunnen worden uitgezet. Om sneller te kunnen optreden in deze situatie is het belangrijk dat klachten van omwonenden beter worden geregistreerd door de politie, de corporatie, de gemeente etc en dat deze vervolgens ook samenwerken.

VEELPLEGERS

Veelplegers zorgen voor veel schade en onrust. We hebben in Nederland zo'n 20.000 mensen die bij politie en justitie bekend staan als veelpleger en een groot deel ervan maakt zich zeer vaak schuldig aan criminaliteit: ongeveer 4000 tot 5000 mensen rekenen we tot deze groep. Om buurten en wijken veiliger te maken is een offensief tegen de hardnekkige veelplegers noodzakelijk. Helaas stellen de ministers van Justitie en Binnenlandse Zaken het komende jaar slechts mondjesmaat extra cellen beschikbaar om deze groep aan te pakken. Die trage reactie dwingt tot het maken van een scherpe keuze: laten we de boel op z'n beloop of geven we voorrang aan het tegengaan van veelplegers. Wij willen de cellen die nu voor de bolletjesslikkers zijn gereserveerd (dat zijn er zo'n 1000) gaan bestemmen voor de veelplegers. Uit oogpunt van overlast en schade zijn de veelplegers een veel grotere bron van onveiligheid dan de bolletjesslikkers. Dat betekent dat we de drugs van de bolletjesslikkers afpakken, ze terugsturen naar het land van herkomst, op de zwarte lijst plaatsen en de luchtvaartmaatschappijen verplichten ze niet voor een volgende keer te vervoeren. Als we deze aanpak volgen kunnen we een groep gaan vastzetten die jaarlijks goed is voor 500.000 à 1 miljoen delicten: Tasjesroof, zakkenrollen, winkeldiefstal of autokraken. Een enorme winst voor de leefbaarheid en veiligheid van buurten.

>> **De PvdA wil 1000 cellen vrijmaken voor veelplegers, door bolletjesslikkers direct en definitief het land uit te zetten.**

OVERLAST VAN SCOOTERS

Wij hebben de ministers van Verkeer en Justitie gevraagd snel maatregelen te nemen om de overlast van scooters beter te bestrijden. De politie zal sneller, bijvoorbeeld na drie verkeersovertredingen de scooter (voor kortere of langere tijd) in beslag moeten nemen. Het invoeren van kentekens voor scooters maakt het gemakkelijker om wangedrag aan te pak-

ken, zoals het veel en veel te hard en gevaarlijk rijden al dan niet met een oorverdovend lawaai. De minister van Verkeer heeft ons beloofd snel met een voorstel voor verplichte kentekens te komen.

Scootertjes zijn de politie vaak te snel af. De politie moet dus goed materiaal aanschaffen om effectief te kunnen optreden. Met het aanbrengen van een chip kan een gestolen scooter sneller worden opgespoord en dat werkt preventief. Als de diefstal omlaag gaat kan de verzekeringspremie ook omlaag.

- >> **Overlast van scooters kan worden aangepakt onder andere door sneller de scooter in beslag te nemen. Verplicht kentekenregistratie moet zo snel mogelijk worden ingevoerd.**

OVERLAST VAN BELWINKELS

Belwinkels mogen 24 uur per dag open zijn vanwege de tijdzones in de landen die gebeld worden. Maar er zijn woonbuurten waar de een na de andere belwinkel wordt geopend. Ze zijn vaak 's avonds en 's nachts een bron van overlast en een aantal ervan is verweven met georganiseerde criminaliteit. Wij willen dat de openingstijden worden ingeperkt en dat justitie goed in de gaten houdt of de belwinkels worden gebruikt voor bijvoorbeeld witwassen van zwart geld.

- >> **De belwinkels moeten onder de winkeltijdenwet worden gebracht zodat nachtelijke overlast wordt voorkomen. De PvdA zal daartoe zondig in de Tweede Kamer een initiatiefwet indienen. Op lokaal niveau kan de gemeente bij overlast of criminaliteit belwinkels sluiten.**

BUURTAGENT

De politiesterkte dreigt de komende jaren eerder te dalen dan te stijgen. Dat komt doordat de uitstroom (bijvoorbeeld wegens pensionering) stijgt en de instroom van nieuwe agenten gaat dalen. De banenmachine bij de politie die door de

vorige minister, Klaas de Vries, op gang is gekomen, hapert. Zo dreigt het wijkgericht werken in de verdrukking te raken. Wij willen een verdere uitbreiding van de politiesterkte waardoor elke buurt met problemen een beroep kan doen op een buurtagent. Die de lokale situatie, de mensen en hun problemen kent. Want als de politie de mensen kent en omgekeerd dan wordt de basis gelegd voor veilige straten en buurten. De agenten moeten ook niet alleen worden afgerekend op het aantal geschreven processen-verbaal omdat preventie ook een belangrijk deel van hun werk is.

- >> **De PvdA wil voldoende politie voor in elke buurt.**

GEWELD ACHTER DE VOORDEUR

Veiligheid thuis is nog belangrijker dan veiligheid op straat. Thuis is de plek waar ieder mens, jong en oud, zich 100% veilig moet weten. Huiselijk geweld komt helaas heel veel voor. Wij willen ervoor zorgen dat het bij politie en justitie vanzelfsprekend wordt dat ze onmiddellijk optreden tegen de dader. Er is nu nog een schrijnend tekort aan capaciteit voor de opvang van mensen die geweld achter de voordeur ontvluchten en dat betekent dat we de komende jaren een flinke uitbreiding moeten zien te realiseren. Door de sterk oplopende woningnood is de doorstroming van vrouwen in de opvanghuizen naar een nieuwe eigen woning in de steden ook bijna tot stilstand gekomen. Ondanks de voorrang die ze vaak krijgen. Waardoor de opvangplekken langer bezet blijven. Ook hiervoor is "bouwen, bouwen, bouwen" dus cruciaal. Een nog betere oplossing is dat de dader van het huiselijk geweld het huis moet verlaten en niet de partner of kinderen. Verder moet ambtshalve vervolging worden ingezet; niet wachten op aangifte van de slachtoffers, maar sneller ingrijpen.

- >> **De PvdA maakt extra geld vrij voor de opvang van slachtoffers van huiselijk geweld. Zo snel mogelijk moet het mogelijk worden de dader het huis te zetten, in plaats van het slachtoffer.**

HUIS-WIETTEELT

Professionele wietteelt in gewone woonhuizen is in sommige wijken een ware plaag geworden. Het kost schaarse woonruimte. Stank, brandgevaar, waterschade zijn het gevolg. Daar komt bij dat criminelen die een dikke boterham in de wietteelt verdienen een wijk in hun greep kunnen houden en bewoners intimideren. Vaak gebeurt de teelt met illegaal afgetapte elektriciteit. Energiebedrijven moeten worden ingezet bij de opsporing ervan. Als er abnormaal veel elektriciteit wordt gebruikt in een huis zou dat moeten worden gemeld. Opsporing kan ook gebeuren met helikopters en infrarood. Woningbouwcorporaties moeten (onder)verhuur van deze woningen beëindigen. Zonodig en mogelijk zal in geval van particulier eigendom of verhuur van het betreffende pand onteigening worden toegepast.

- >> **Bij nieuwe huurders of eigenaren moet ook binnenshuis weer controles van leidingen en aansluitingen plaatsvinden door het energiebedrijf om gevaarlijke situaties tijdig te ontdekken en illegale aftakkingen af te sluiten.**

Verder willen we onderzoeken of het mogelijk is om mensen die meerdere malen zijn gepakt voor illegale wietteelt, gelijk te stellen aan mensen die zich schuldig maken aan productie en handel van harddrugs. Waardoor ze zwaarder gestraft kunnen worden en langere tijd uit de wijk kunnen worden verwijderd.

- >> **De PvdA wil met behulp van corporaties en elektriciteitsbedrijven illegale wietteelt sneller opsporen en ook deze georganiseerde misdaad uit de wijken verdrijven.**

De PvdA onderzoekt of de strafrechtelijke aanpak van huiswietteelt kan worden verzaamd. Bijvoorbeeld een zwaardere straf op het telen van wiet als daardoor een woning of een

gedeelte van een woning wordt onttrokken aan de woningvoorraad of als de wietteelt plaatsvindt in een woonwijk. Er is dan in onze ogen sprake van strafverzwarende omstandigheden.

- >> **De PvdA zal een initiatiefwet indienen tot wijziging van de Opiumwet om bij illegale wietteelt in een woning of wijk een hogere straf te kunnen opleggen.**

COFFEESHOPS

De PvdA wil softdrugs uit handen van criminele bendes halen. Daarvoor moet de overheid ook de aanvoer van softdrugs naar coffeeshops legaliseren en reguleren. Daarnaast moet er strenger worden opgetreden tegen de overlast van coffeeshops. Gemeenten hebben daartoe veel mogelijkheden als ze hun bestemmingsplan, Plaatselijke verordening en vergunningenbeleid op orde hebben. Verder geldt overal dat coffeeshops in de nabijheid van scholen en andere voorzieningen voor kinderen (bijv. speeltuinen) wat de PvdA betreft ongewenst zijn. Nieuwe coffeeshops in woonwijken moeten worden verboden, huidige coffeeshops in woonwijken zo snel mogelijk gesloten. Klachtenregistratie is belangrijk om effectief overlast aan te pakken. Hier geldt dus dat er méér regels en controle moet komen, in plaats van minder!

- >> **Geen coffeeshops nabij scholen. Bij aanhouden van de overlast van en bij coffeeshops moet de vergunning worden ingetrokken.**

OPVANG EN ZORG

ZORGEN OF BEMOEIEN?

De vermaatschappelijking van de zorg is nog maar ten dele geslaagd. Veel mensen die niet langer in een instelling verblijven maar nu zelfstandig wonen, hebben zich onttrokken aan de begeleiding vanuit de instelling, of krijgen simpelweg niet de begeleiding die nodig is. Er moeten in de steden veel meer plekken voor begeleid wonen komen, met name voor (voormalige) psychiatrische patiënten, al dan niet met drugsproblemen.

Mensen die volkomen in de war zijn, moeten we, zonodig tegen hun zin, tot rust laten komen zodat ze met goede verzorging en medicatie in staat zijn blijvende hulp te accepteren.

Maar het gaat eigenlijk om een grotere groep. Het maatschappelijk debat moet gevoerd worden over 'bemoeizorg'. Er zijn gewoonweg mensen die verloren gaan in de moderne maatschappij met zijn instellingen, bureaucratie, en doolhoven van regels en formulieren. Gezinnen waar het opvoeden van de kinderen niet lukt. Waar elke maand het huishoudboekje niet klopt en de schuldeisers klaar staan. Wie springt hier in, biedt begeleiding, neemt zonodig een stukje verantwoordelijkheid (tijdelijk) over? Hiervoor moet weer meer aandacht komen.

Er zijn in onze samenleving heel veel instellingen die zich bezighouden met zorg voor en begeleiding van mensen. Om de grote stadsproblemen beter aan te pakken zal er een omslag moeten komen in de manier van werken. Heel simpel

gezegd; de hulpverlening moet vanachter het bureau vandaan komen. Het werken vanuit hokjes, categorieën en algemene regels is funest voor het bieden van hulp van mensen die vaak een complexe en niet-eenduidige hulpvraag hebben en niet voorzien bij wie ze terecht moeten voor welk probleem. Dit vraagt om minder mensen in de staf, coördinatie en top van dit soort instellingen en meer goed opgeleide en toegeruste mensen ter plaatse.

OPVANG VERSLAAFDEN

In alle steden van Nederland wonen verslaafden aan hard drugs, in allerlei combinaties zoals met alcohol. Vaak gaat dat gecombineerd met psychische problemen en het ontbreken van een dak en een thuis. Het leefpatroon van deze verslaafden veroorzaakt heel veel overlast: voor zichzelf en voor hun omgeving. Zij hebben te maken met gezondheidsproblemen, een behoefte aan drugs die alleen door criminaliteit of prostitutie kan worden gestild en een verslaving die uitzichtloos lijkt. Vooral verslaafden die ook psychiatrisch patiënt zijn, kunnen vaak nergens terecht. De verkokering in de zorg moet worden doorbroken.

>> **Er moeten voor verslaafde psychiatrische patiënten meer voorzieningen komen in de zorg.**

Om een neerwaartse spiraal te voorkomen of te doorbreken is veel nodig. Het opjagen van verslaafden, zoals in Rotterdam gebeurd, heeft geen zin als er geen voorzieningen zijn om hen op te vangen en een zinvolle dagbesteding ontbreekt.

Daarom moeten alle centrumsteden in Nederland in staat zijn hun verslaafden op te vangen en te begeleiden, zo mogelijk naar afkicken. Er moeten dus overal voorzieningen komen zoals gebruikersruimte, begeleid wonen of sociaalpensioens. Dat zal ook een grote ontlasting van de politie betekenen, waar nu dagelijks de probleemgevallen terechtkomen en cellen bezet houden.

>> **In alle steden van Nederland moeten voorzieningen komen voor dag- en nachtopvang van drugsverslaafden, gespreid over alle wijken.**

In steden als Arnhem, Apeldoorn, Heerlen en Rotterdam zijn daarom projecten gestart waarbij verslaafden tegen een klein bedrag of vergoeding in natura (eten, onderdak) kunnen werken, bijvoorbeeld opruimen van zwerfvuil, graffiti weghalen of werken in plantsoenen. Het geeft structuur aan hun leven en het aantal misdrijven daalt onmiddellijk. Omdat ze vaak ook een uitkering hebben mogen ze maar een beperkt aantal dagen werken, ondanks dat een reguliere baan voor hen niet haalbaar is. Een voorbeeld van beperkende regelgeving die een werkende oplossing in de weg staat. Deze projecten zouden meer mogelijkheden moeten krijgen. Voor uitkeringsgerechtigden die betaald werk doen moet naast een onkostenvergoeding een (jaar)premie mogelijk zijn opdat werken loon.

>> **Verslaafden moeten in werkprojecten méér dagen per week kunnen werken.**

Veel van de onveiligheid die mensen op straat beleven heeft te maken met de overlast die verslaafden veroorzaken. In de praktijk is gebleken dat als drugsgebruikers onder strikt medisch toezicht harddrugs krijgen, zij zich beter voelen en gaan gedragen. Het mes snijdt dan aan twee kanten: de verslaafden krijgen de kans op een menswaardig bestaan en de omgeving plukt de vruchten van veel minder criminaliteit. Het is niet voor niets dat de burgemeesters van de vier grote steden om meer geld vragen voor de behandeling van verslaafden. 1000 extra plaatsen zijn daarom hard nodig. Ook moeten succesvolle drang- en dwangprojecten worden uitgebreid.

>> **De PvdA maakt extra geld vrij voor de behandeling van harddrugsverslaafden, vrijwillig, met drang of dwang. Meer gemeenten moeten mee kunnen doen.**

Alcoholverslaafden kunnen ook veel overlast veroorzaken. In Dordrecht heeft men de aanpak van buurt en overlast gecombineerd. De verslaafde mocht na de grootschalige renovatie van de buurt terugkeren, op voorwaarde dat eerst hulp werd gezocht bij de verslavingszorg van het Boumanhuis.

OPVANG DAK- EN THUISLOZEN

Het aantal dak- en thuislozen is in alle steden van Nederland de laatste jaren fors gestegen. De opvangvoorzieningen zijn daar in geen enkel opzicht meer op bemeeten. De PvdA vindt het onacceptabel dat we de opvang en begeleiding van die groep nog steeds niet goed op orde hebben. In de eerste plaats voor die groep zelf. Maar we hebben ook begrip voor klachten van overlast en onveiligheid in de stadscentra.

Gelukkig zijn er her en der in het land inmiddels tal van goede initiatieven ontplooit, maar een structurele aanpak ontbreekt nog. De PvdA is daarom bezig met een aanvalsplan waarbij allereerst de fysieke opvang van de dak- en thuislozen georganiseerd wordt. Uiteraard lost dit niet alles op, voortdurende begeleiding en zorg blijft nodig, maar een schone, droge en veilige slaapplek is onmisbaar. Omdat er altijd dak- en thuislozen zullen zijn verdienen ook de goede ervaringen met de ambulante zorgteams in Rotterdam navolging in andere steden

>> **De PvdA wil in alle steden voldoende voorzieningen voor opvang van dak- en thuislozen**

Niet alleen de politiek speelt een rol. Alle krachten moeten worden gebundeld. Allereerst betekent het dat de woningbouwcorporaties het huisvesten van deze groep als hun verantwoordelijkheid gaan zien. Mocht dit niet op korte termijn van de grond komen, dan wil de PvdA voorstellen het Besluit Beheer Sociale Huisvesting dusdanig aan te passen dat de corporaties hiertoe verplicht worden, eventueel met projecteesteun voor corporaties die een extra opgave hebben.

De deplorabele situatie van veel dak- en thuislozen maakt dat - als derden zich erom bekommeren – er wel degelijk geld te krijgen is uit het AWBZ-fonds! Goede voorbeelden komen onder andere uit Utrecht waar op meerdere plekken in de stad wordt gewerkt aan het openen van sociale pensions. Ook kan op basis van de Bijstandswet een deel van de uitkering apart worden gehouden (budgettering) om zo huisvesting te garanderen.

In alle steden moet de gemeente actief geschikte lokaties zoeken en zich niet langer verschuilen achter de ‘aanzuigende’ werking die goede opvang zou hebben op dak- en thuislozen van elders. De provincie kan hierbij niet alleen een coördinerende rol pakken maar ook daadwerkelijk investeren. Als alle steden hier hun verantwoordelijkheid nemen kan iedereen voor de eigen dak- en thuislozen zorgen en zal er van voorzieningen geen aanzuigende werking uitgaan. Rijk, steden en provincies kunnen hiertoe een convenant afsluiten.

>> **Corporaties hebben hierin een verantwoordelijkheid en gemeenten een zorgplicht. De mogelijkheden van de AWBZ moeten hierbij worden benut.**

De PvdA wil het debat voeren over de vraag of privacybescherming ten alle tijde belangrijker is dan het vroegtijdig signaleren van betalingsachterstanden. Immers, als eerder van nutsbedrijven of woningbouwcorporaties een signaal over grote betalingsachterstanden zou komen, zou de schuldhulpverlening er eerder bij kunnen zijn en huisuitzetting kunnen worden voorkomen. In ieder geval moet de corporatie zelf vroegtijdig bij de wanbetaler aan de bel hangen, met betrokkene een betalingsplan maken en dit zo goed mogelijk begeleiden.

Tevens moet het mogelijk worden voor bepaalde groepen “substandaard” huisvesting te bouwen. Niet iedereen kan en wil ‘normaal’ wonen, maar op dit moment is het enige alter-

natief vaak de straat. Er is in de grote steden een groot tekort aan begeleid wonen projecten omdat er steeds meer eenzame mensen zijn met heel uiteenlopende problemen, maar die allemaal dagelijks ondersteuning en begeleiding nodig hebben.

OPLOPENDE SCHULDEN

Steeds meer mensen hebben hoge schulden waar ze niet meer uit komen. Het aantal uit huisuitzettingen neemt daardoor ook toe. Daaraan vooraf gaat vaak het afsluiten van de elektriciteit, de telefoon etc. Ook onder jongeren komen schulden vaker voor, vooral als gevolg van dure uitgaven. Een nieuwe groep die zorgen baart zijn de ouderen die geleidelijk het zicht op de bestedingen kwijtraken en te laat zien dat ze helemaal vast gelopen zijn.

>> **Huisuitzettingen als gevolg van wachtlijsten voor schuldhulp zijn niet acceptabel.**

De schuldhulpverlening in veel gemeenten kampt met wachtlijsten. De oplopende werkloosheid en het huidige eenzijdige bezuinigingsbeleid op de sociale zekerheid en de huursubsidie zal dat probleem doen oplopen. Daarnaast hebben de gemeenten van het Kabinet de helft van het geld voor armoedebestrijding moeten inleveren, waarvan schuldhulpverlening deel uit maakt.

>> **Wachtlijsten voor schulphulpverlening moeten worden aangepakt; daarvoor is méér in plaats van minder geld nodig**

Hoewel het armoedebeleid door het Kabinet aan banden is gelegd, kunnen gemeenten met eigen geld nog steeds een woonlastenfonds voor minima en ouderen oprichten.

ILLEGALENPROBLEMATIEK VAN DE GROTE STEDEN

Het aantal illegalen in de Nederlandse steden en met name

Rotterdam, Amsterdam en Den Haag lijkt de afgelopen jaren fors gestegen. Schattingen van de Erasmusuniversiteit liggen tussen de 100.000 en 170.000, waarvan zeker tweederde leeft van illegaal werk in de glastuinbouw, de haven, de bouw en dergelijke. Alleenstaande mannen zijn in deze groep relatief oververtegenwoordigd. De leefomstandigheden voor deze mensen zijn over het algemeen ver onder de maat. De toename van illegale woonpanden geeft veel overlast en onveiligheid in de oude wijken.

Illegalen zijn zeer kwetsbaar voor uitbuiting. Er wordt gewerkt tegen heel lage lonen, zonder verzekering, en vaak onder slechte omstandigheden. Tegelijkertijd worden sociale premies en belastingen ontdoken waardoor de sociale zekerheid wordt ondermijnd. En tenslotte wordt bedrijven die geen gebruik maken van illegale arbeid oneerlijke concurrentie aangedaan. Bij dit alles spelen de malafide loonbedrijven een grote rol. Dat zijn particuliere uitzendbureaus zonder vergunning, die moeilijk of niet te controleren zijn, omdat ze geen adres hebben en vaak van eigenaar veranderen. Wie wil kan, b.v. in Den Haag 's ochtends om 6 uur tal van busjes aan zien komen rijden om illegale werknemers op te pakken. De koppelbazen gaan vrijuit.

>> **De PvdA wil via certificering en andere vormen van zelfregulering van bemiddelingsbureaus illegale arbeid bestrijden. Als dat niet of onvoldoende werkt moet over twee jaar de vergunningplicht worden heringevoerd in de wet Allocatie arbeid door intermediairen.**

Er moet een centraal meldpunt komen waar klachten gedeponeerd kunnen worden en bijvoorbeeld soft-nummers gecontroleerd kunnen worden. De controles op illegale arbeid moeten worden geïntensiveerd.

Boetes voor werkgevers die gebruik maken van illegale arbeid moeten flink omhoog. Nu is het vaak goedkoper de boete te

betalen en vervolgens gewoon verder te gaan met illegale werknemers. Dat moet veranderen. Bij herhaalde constatering moet een bedrijf worden gesloten.

Het is al mogelijk belastingen en premies terug te vorderen van werkgevers die met illegalen werken, maar dit wordt onvoldoende benut. Wat de PvdA betreft kan bij het terugvorderen met fictieve arbeidstermijnen worden gewerkt, bijvoorbeeld door te veronderstellen dat de illegaal al een jaar in dienst is geweest.

>> **De PvdA wil de financiële sancties voor werkgevers die illegalen uitbuiten zeer fors verhogen. De extra inkomsten moeten worden benut voor extra controle en handhaving.**

In de oude stadswijken hoe huisjesmelkers (ook campingbazen) en zelfs criminele organisaties mensen schandalig uitbuiten door woningen per uur of per vierkante meter te verhuren. Dat zorgt voor levensgevaarlijke situaties en voor veel overlast en sociale spanningen. Bij overlastgevende bewoning die het leven in een portiek of straat vergalt, is in het uiterste geval ontruiming en sluiting het passende antwoord. We willen dat bij illegale exploitatie van een pand onteigening mogelijk wordt.

Uitbuiting moet keihard worden aangepakt. We willen dat de minister van Binnenlandse Zaken met de betrokken steden afspraken maakt over een effectieve bestrijding van dit soort praktijken. Gemeenten zullen pand voor pand, woning voor woning, moeten controleren op onveilige en onmenselijke situaties achter de voordeur.

>> **Illegale verhuur en uitbuiting door huisjesmelkers van illegalen moeten worden aangepakt met sluiting. De PvdA zal het initiatief nemen tot aanpassing van de wet Victor-Victoria om waar nodig panden te kunnen onteigenen. De huisjesmelkers moeten worden "geplukt" van de behaalde winsten.**

Aangezien er sprake is van overtreding van de Huisvestingsverordening en vergunningen ontbreken heeft de gemeente hierbij het voortouw. Daarbij kunnen op basis van de bouwverordening en de huisvestingsverordening bestuurlijke boetes worden uitgeschreven waarmee snel kan worden gereageerd op overtredingen. Maar actieve steun van de Vreemdelingendienst en andere rijksdiensten is onontbeerlijk. Zo moeten illegale woning- of kamerverhuurbedrijven ook worden aangepakt door de FIOD en belastingdienst.

>> **De rijksoverheid moet gemeenten ondersteunen in de aanpak van illegale verhuur. Hiertoe moet een bindend convenant worden afgesloten met de grote steden. De capaciteit van de vreemdelingendienst in de vier grote steden moet snel worden uitgebreid.**

Bij deze aanpak van illegale bewoning (ook illegale onderverhuur, overbewoning etc) zullen ook mensen op straat komen te staan die een nieuwe woning nodig hebben. Bijvoorbeeld minder draagkrachtige starters, alleenstaande bijstandsmoeders, studenten. Gedurende de inhaalslag die in steden als Den Haag en Rotterdam nodig is, zullen voor de opvang van deze mensen woningen in de hele regio moeten worden gereserveerd. De aangepakte woningen zullen zo snel mogelijk weer beschikbaar moeten komen voor reguliere bewoning.

>> **Woningbouwcorporaties moeten woningen reserveren voor mensen die afhankelijk zijn geworden van illegale verhuur en huisjesmelkers.**

EENMALIGE PARDONREGELING

Op dit moment dreigt het Kabinet gesteund door CDA, VVD en D66 een humanitaire ramp te veroorzaken door een groep van circa 4000 asielzoekers die al jarenlang in Nederland zijn, wiens kinderen hier zijn geboren en getogen, die zijn ingeburgerd in alle dorpen en steden van Nederland, uit te

sluiten van de éénmalige pardonregeling. Al deze gezinnen worden door het Kabinet tot ongewenste vreemdeling verklaard en een groot deel zal in illegale omstandigheden ergens in ons land het leven proberen voort te zetten.

>> **De PvdA wil een éénmalige pardonregeling voor de volledige groep van ruim 6000 asielzoekers die al jarenlang in Nederland zijn.**

TERUGKEERBELEID

Bij een stringente aanpak van uitbuiting van illegaliteit zullen ook meer illegalen in hechtenis worden genomen. Zij zullen moeten worden uitgezet. De Minister van Vreemdelingenzaken is daarvoor verantwoordelijk. Een deel van de illegalen zijn afgewezen asielzoekers. Ook voor hen geldt dat er geen toekomst in Nederland is. Op dit moment wordt de opvang gewoon beëindigd na een afwijzing van het asielverzoek en vertrekt de asielzoeker meestal m.o.b., “met onbekende bestemming”. De realiteit is dat een deel daarvan in Nederland blijft en met name naar de grote steden trekt. Daar komen ze terecht in soms mensonterende omstandigheden; rechteloos en uitzichtloos. Een verval richting drugsgebruik, prostitutie en criminaliteit is onderdeel van die harde werkelijkheid. Gemeenten en maatschappelijke organisaties hebben de opvang van deze groep de laatste jaren voor hun rekening genomen. De PvdA is van mening dat de rijksoverheid uitgeprocedeerde asielzoekers niet langer op straat moet zetten. Intensieve begeleiding gericht op terugkeer (dus niet volledig aan verantwoordelijkheid asielzoeker overlaten) en tot dat moment opvang in uitzetcentra.

>> **Uitgeprocedeerde asielzoekers moeten intensief worden begeleid richting terugkeer naar land van herkomst en tot dat moment worden opgevangen in uitzetcentra.**

GOED WONEN

Voor de PvdA blijft het ideaal een ongedeelde stad, waarvoor toegankelijkheid en betaalbaarheid essentieel zijn. De werkelijkheid van de grote stad staat daar ver vanaf. Discussies over het vrije recht van vestiging zijn tamelijk theoretisch wanneer de woonkeuzen voor kansarmen steeds kleiner worden. Goed wonen is een integratiekader, een basis voor verdere ontwikkeling en emancipatie. De zeggenschap van mensen over hun “eigen wonen” moet dus maximaal zijn. Stadsvernieuwing moet op deze noties gestoeld zijn.

STADSVERNIEUWING

De kwaliteit van de bestaande huizen in de oude volkswijken maar ook in naoorlogse arbeiderswijken laat vaak te wensen over. Soms een gevolg van andere woonwensen, andere samenstelling van huishoudens en dergelijke en soms ook gewoonweg uitgewoond en aan vervanging toe. In alle steden in Nederland wordt daarom gewerkt aan herstructurering. Van Malburgen in Arnhem tot Stadbroek in Sittard. Van zeer grootschalig tot kleinschalig. De woningbouwcorporaties zijn daarbij onmisbaar. De overheid moet geld beschikbaar blijven stellen voor het aanpakken van straten, pleinen en groen, voor bodemsanering, het opknappen van sociale voorzieningen (scholen, medisch centrum e.d.), het saneren of opknappen van winkelcentra. Zodat er ook projecten financieel uit kunnen met een flink aandeel sociale woningbouw.

De PvdA is overtuigd van de noodzaak te blijven werken aan betere woningen die tegelijkertijd betaalbaar blijven. We willen een einde maken aan de situatie waarbij (naoorlogse)

arbeiderswijken doorgangshuizen zijn voor bewoners die ze zo snel mogelijk weer willen verlaten. Dus is renovatie, sloop en nieuwbouw noodzakelijk. In Kanaleneiland, Utrecht, Rotterdam Tarwewijk of de Kolenkitbuurt van Amsterdam.

>> **Op de rijkssubsidies voor het aanpakken van oude wijken kan niet worden bezuinigd.**

De PvdA wil dat de subsidies van het Rijk voor wijkverbetering enerzijds alleen nog worden gebruikt voor het ‘schop in de grond’ en dus niet voor onderzoeken en plannenmakerij (proceskosten). Anderzijds moeten er schoon schip worden gemaakt in de veelheid aan potjes en regelingen van de Ministeries. Geld voor stadsvernieuwing, bodemsanering, intensief ruimtegebruik, Duurzaam veilig et cetera moet worden samengevoegd zodat gemeenten integraal en met zo min mogelijk bureaucratie de wijken kunnen aanpakken.

>> **Rijkssubsidies voor buurtaanpak moeten worden samengevoegd en mogen niet langer worden besteed aan plannenmakerij maar alleen nog aan uitvoering.**

Het gaat niet alleen om subsidies van het Rijk. Ook corporaties en projectontwikkelaars zullen moeten mee investeren. Herstructurering verloopt vaak traag. Zo is er in Utrecht de wijk Hoograven waar bewoners nu al weer voor de derde keer mogen meepraten over toekomstplannen. Het plan dreigt nu weer op de lange baan te worden geschoven omdat de corporatie niet bereid is mee te betalen aan de verliezen op het project. De corporatiesector zelf zegt dat geld nooit een reden kan zijn voor vertraging van een project. Vrijblijvende steun van rijke aan armere corporaties moet dit probleem oplossen, aldus het Kabinet. De praktijk laat zien dat vrijblijvende steun onvoldoende werkt. Arme corporaties moeten de vermogens van rijke corporaties kun-

nen gebruiken zodat ook zij kunnen investeren in wijkverbetering. Daarom pleit de PvdA voor een heffing op het oververmogen van corporaties. Een mooi voorbeeld daarvan zien we ook in Utrecht: waar corporaties van buiten Utrecht meebetalen aan het realiseren van hostels (dag- en nacht-opvang voor verslaafden). Corporaties die andere corporaties bijstaan bij het opknappen van buurten worden vrijgesteld van deze heffing.

>> **Rijke corporaties moeten andere corporaties te hulp schieten bij het investeren in het opknappen van buurten.**

In het proces van herstructurering van wijken kan veel tijd verloren gaan doordat grondeigenaren niet meewerken. Hiertoe moet de Onteigeningswet gemeenten meer armslag geven.

>> **De onteigeningswet moet worden aangepast zodat eigenaren van onroerend goed herstructurering niet eindeloos kunnen tegenhouden**

EERST BOUWEN DAN SLOPEN

Om herstructurering op gang te houden, moet er in de eerste plaats worden gebouwd. Voldoende en betaalbare woningen waar de bewoners van de herstructureringswijken, eventueel tijdelijk, naar toe kunnen. Die nieuwbouw staat momenteel bijna stil in ons land. Ook worden er de laatste jaren veel te weinig betaalbare nieuwe woningen gebouwd zodat mensen met een lager inkomen voor nieuwbouw soms niet eens meer in aanmerking komen. Omdat er zo weinig wordt gebouwd en wat er wordt gebouwd zo duur is, staan wij steeds kritischer tegen de streefcijfers van de rijksoverheid als het gaat om het aantal te slopen woningen en te verkopen sociale huurwoningen. Als het even kan moeten waar woningen gesloopt worden eerst nieuwe woningen worden gebouwd zodat de bewoners die hun huizen moeten verlaten de wijk

niet hoeven te verlaten. Met name ouderen die heel hun leven al in de buurt wonen, moeten in de wijk kunnen blijven wonen.

>> **Stelregels moeten zijn; pas slopen als het echt niet anders kan, eerst bouwen dan slopen en meer rekening houden met de wensen van de huidige bewoners.
De “doelstelling” van het Rijk voor het slopen van 250.000 woningen tot 2010 moet van tafel.**

Lokaal moet door gemeenten en corporaties worden bekeken hoeveel, welke en in welk tempo woningen gesloopt kunnen worden. Grootschalige sloop mag geen uitweg zijn voor andere problemen in een wijk, zoals sociale problemen, overlastsituaties, verpaupering van woningen en woonomgeving. Gemeente, politie, corporaties moeten die situaties eerder erkennen en ingrijpen. Lokale afspraken tussen gemeenten en woningbouwcorporaties die bijdragen aan een evenwichtiger samenstelling van wijken worden ondersteund. Dit is bij herstructurering van oude wijken door sloop en het nieuwbouw van andere typen woningen vaak het geval.

WOONRUIMTE VERDELEN

Overigens kunnen die lokale afspraken ook woonruimteverdeling betreffen. Steeds vaker hebben steden in een grotere regio afspraken gemaakt over één woonmarkt. Wat de PvdA betreft wordt dat regel. Binnen de regio kunnen nog steeds bepaalde vestigingseisen worden gesteld. Ook kan besloten worden een bepaald percentage van het woningaanbod of bepaalde woningen (tijdelijk) aan het vrije woningaanbod te onttrekken en om ze gericht toe te wijzen. Een stad, of liever een regio, heeft dus mogelijkheden om door te sturen op de instroom de samenstelling van wijken geleidelijk te beïnvloeden. Of dat noodzakelijk en gewenst is, is in de eerste plaats een lokale afweging, uiteraard binnen de wet.

>> **Lokale afspraken tussen gemeenten en woningbouwcorporaties die bijdragen aan een evenwichtiger samenstelling van wijken worden ondersteund**

In de grotere steden is ook een groeiende groep woningzoekenden die om uiteenlopende redenen geen gewone (corporatie)woning kunnen of mogen huren. Het gaat vaak om nieuwkomers in de stad, die geen sociale of economische binding (werk) hebben en niet zelden van een heel laag inkomen moeten rondkomen. Deze woningzoekenden komen vooral terecht in wijken met goedkope huurwoningen in particulier bezit, niet zelden verouderd, verwaarloosd, te klein en gehorig. Steeds vaker gaat het om illegale verhuur of onderverhuur, waarvoor geen toestemming of vergunning is gegeven. Woningen worden opgedeeld, leidend tot overbewoning en gevaarlijke situaties. Onder deze woningzoekenden zit ook een grote groep kansarme migranten. Vanwege de slechte kwaliteit en de te hoge prijs is de doorstroming in deze woningen heel hoog. Deze kansarmen zijn vooral bezig met overleven. Ze proberen van dag tot dag het hoofd boven water te houden. Ze hebben geen stabiele woonsituatie of inkomen. Al met al geen ideale situatie om eens een taal cursus te gaan volgen of je druk te maken om je burens of je straat.

Corporaties en gemeenten moeten afspraken gaan maken om deze groep ook een stabiele woonsituatie te geven. Dat betekent zorgen voor een goedkoop woningaanbod, verspreid over de hele stadsregio, en voor speciale woonvormen voor de meest kwetsbare groep zoals sociale pensions, short stay hotels, internaten en kleinschalige begeleidwonen projecten. Woningbouwcorporatie Maasoevers-Woonbron in Rotterdam heeft zichzelf ten doel gesteld 10% van haar woningbezit aan te bieden voor dit "souterrain van de woningmarkt".

>> **Corporaties in en rond de grote steden moeten verantwoordelijkheid nemen voor het aanbieden van goedkope woningen en speciale vormen van begeleid wonen voor de meest kansarme inwoners van de stad.**

Dit is niet alleen bestemd voor kansarme migranten, maar ook voor andere kwetsbare groepen die anders overgeleverd zijn aan huisjesmelkers of op straat moeten slapen. Als in regionaal verband alle corporaties zo een taakstelling overnemen kan aan kwetsbare mensen in de grote stad en regio een onderdak worden geboden.

Het Kabinet Balkenende zet fors het mes in de huursubsidie. Mensen met lage inkomens hebben daardoor nog minder keuze waar ze wonen. Zij raken steeds meer aangewezen op de wijken met de goedkoopste woningen. De PvdA vindt het van groot belang dat mensen met een laag inkomen ook een bredere keuze krijgen waar ze gaan wonen in de stadsregio. Daartoe willen wij de huursubsidie aanpassen. In VINEX-wijken en randgemeenten zijn veelal de huren hoger dan in de oude volkswijken. De laagste inkomens kunnen de huur, ondanks de huursubsidie, niet betalen. Er moeten experimenten met de Huursubsidie komen om in nieuwbouwwijken en in randgemeenten bij de grote steden meer nieuwe woningen betaalbaar te maken voor de lagere inkomens. Bijvoorbeeld door de zogenaamde kwaliteitskorting af te schaffen of door de corporaties een vergoeding te geven voor een structurele verlaging van de huur (afboeken).

>> **Meer mensen moeten nieuwe huurwoningen weer kunnen betalen. Daarvoor moeten experimenten met huursubsidie in nieuw wijken plaatsvinden.**

Ook moeten oneigenlijke belemmeringen en criteria in de huidige systemen van woonruimteverdeling (die overigens

verschillen van regio tot regio) waarmee bijvoorbeeld witte wijken wit worden gehouden worden opgeheven. Zo leiden criteria als “woonduur” en “inschrijvingsduur” ertoe dat allochtonen veelal op achterstand staan om voor een gewilde woning in aanmerking te komen.

>> **Woonruimteverdeling mag nooit leiden tot segregatie. Criteria die daartoe bijdragen moeten worden afgeschaft.**

Er is ook vaak sprake van regelrechte discriminatie en racisme door particuliere verhuurders. Allochtonen die prima de betreffende woning kunnen betalen, wordt de woning toch geweigerd. Dit moet op dezelfde wijze worden blootgelegd en aangepakt als de aanpak die de gemeente Tilburg koos voor het aanpakken van discriminatie in het uitgaansleven.

>> **De PvdA wil een actieve aanpak van discriminatie door verhuurders.**

In het licht van de discussie over de eenzijdige samenstelling van wijken in de grote steden moeten we ons ook realiseren dat ‘scheefwonen’, mensen die met een beter inkomen in een goedkope woning blijven wonen, in een achterstandswijk juist prima is.

>> **Scheefwoners in achterstandswijken moeten niet worden aangepakt zoals het Kabinet voorstelt**

GEDIFFERENTIEERDE WIJKEN

Om een evenwichtiger bevolkingsopbouw in alle wijken van de stadsregio te krijgen moeten er op VINEX-lokaties en in de randgemeenten meer sociale huurwoningen worden gebouwd en in de oude volkswijken minder. Dwingende afspraken moeten mogelijk worden op regionaal niveau. Het bouwen van duurere huurwoningen en koopwoningen

maken binnen de buurt een ‘wooncarière’ mogelijk, waardoor de binding aan de buurt kan verbeteren.

>> **Er moeten meer sociale huurwoningen worden gebouwd op de nieuwbouwlakaties**

Ook de verkoop van sociale woningen aan huurders of andere wijkbewoners kan voorkomen dat mensen die in inkomen vooruit gaan meteen de verhuiscwagen voor laten rijden om de wijk te verlaten.

>> **Huidige bewoners krijgen het recht hun eigen huis te kopen**

De PvdA wil wel van de dwingende “streefcijfers” van het rijk af voor de verkoop van dit corporatiebezit. Op regionaal niveau moet worden afgewogen welke en hoeveel woningen. Bijvoorbeeld in de regio Rotterdam is een betere spreiding van sociale huurwoningen over de regio wenselijk. Verkoop (of sloop) van sociale huurwoningen in de buurgemeenten van Rotterdam is dan dus minder wenselijk. Hierover moeten op regionaal niveau afspraken worden gemaakt.

>> **In de randgemeenten rond de grote steden moeten zo min mogelijk sociale woningen worden gesloopt en verkocht zodat ook lagere inkomens een kans krijgen zich daar te vestigen.**

Dat laat onverlet dat er op andere plekken veel woningen worden verhuurd en beheerd door corporaties waar de huidige huurder of een ander de woning zou willen kopen. En dus investeren in de wijk. Daarvoor heeft de PvdA de koopsubsidie geïntroduceerd. Koopwoningen worden met de sociale koopsubsidie bereikbaar voor mensen met midden- en lagere inkomens. De PvdA wil dat mensen met een inkomen tot € 42.000 (anderhalf keer modaal) gebruik kunnen gaan maken van de sociale koopsubsidie. Daartoe dient de Wet

Duivesteyn te worden aangepast. Ook dient, gezien de ontwikkelingen in de huizenprijzen, de bovengrens van de woningprijs te worden opgetrokken naar € 182.000.

- >> **De Wet op de koopsubsidie voor woningen moet worden aangepast zodat meer mensen er gebruik van kunnen maken**
- >> **Prioriteit, ook voor de voortgang van de herstructurering van de oude wijken, is de woningbouw weer op gang te brengen.**

De PvdA wil dat veel meer dan nu het geval is de vraag van de huidige wijkbevolking het uitgangspunt is zodat zij een wooncarrière binnen de wijk kunnen maken. Dat betekent dat als je inkomen verbetert, je binnen de wijk een duurder huis kunt huren of kopen. Het betekent ook dat als je ouder wordt en behoefte hebt aan een zorgwoning, die ook beschikbaar is. De rijksoverheid moet een dergelijke aanpak financieel blijven steunen.

- >> **Een meer gevarieerde wijk moet een ‘wooncarrière’ binnen de eigen wijk mogelijk maken**

Het vastlopen van nieuwbouw en herstructurering van wijken heeft ook direct effect op speciale doelgroepen zoals ouderen, studenten en middengroepen. Oorzaak is het gebrek aan mogelijkheden tot doorstroming. Oplossingen moeten gezocht worden in het bouwen van seniorenwoningen zonder de behoefte aan verpleeghuisbedden uit het oog te verliezen en studentenwoningen die in aantal flexibel zijn om snel in te kunnen springen op variërende studentenaantallen. In de verschillende regio's bestaat een specifieke behoefte aan goedkopere woningen voor het middenkader zoals in Amsterdam, in andere regio's is er juist behoefte aan meer sociale huurwoningen voor de laagste inkomens zoals in Den Haag waar mensen met een uitkering nu de

helpt van hun uitkering al aan wonen moeten uitgeven.

- >> **Bij nieuwbouw moet ook rekening worden gehouden met speciale doelgroepen zoals ouderen en studenten.**

BETROKKEN BEWONERS

De betrokkenheid van bewoners bij hun wijk is cruciaal. Het is bepalend voor de dagelijkse leefbaarheid in de wijk. Het zou ook bepalend moeten zijn voor de herstructureringsplannen. De gemeente en de corporaties kunnen die betrokkenheid stimuleren en belonen. Verschillende voorbeelden – zoals het uitgeven van Wijkaandelen of het verenigen van wijkeigenaren – zijn voorhanden. Bewoners worden bij het nemen van initiatief nu nog vaak van het kastje naar de muur gestuurd. Geef duidelijkheid, leg afspraken desnoods vast in een convenant. Wie doet wat, wie wordt waarbij betrokken, wanneer gaat wat worden aangepakt, waar kunnen bewoners terecht met klachten, wie is wie in de wijk. Daar gaat het om.

- >> **Betrek bewoners consequent en vanaf stap 1 bij herstructureringsplannen.**

Zodra gemeenten afspraken gaan maken met wijkbewoners is het eerste wat ter tafel komt het wijkbeheer. In sommige oude wijken is de straat vuil en kapot. Vooral wanneer er al wordt gewerkt aan plannen voor herstructurering of de herstructurering eenmaal is begonnen, lijkt er minder aandacht te zijn voor het onderhoud van straten en plantsoenen. Het tegenovergestelde is nodig. Om verpaupering tijdens het proces van herstructurering te voorkomen zal er eerder meer dan minder aan onderhoud moeten gebeuren

- >> **Tijdens herstructurering moet er extra aandacht zijn voor “schoon en heel” van straten en groen.**

In de oude wijken is soms een groot deel van de huurwoningen in particuliere handen. In Amsterdam en Rotterdam zijn huurteams bezig om achterstallig onderhoud en te hoge huren aan te pakken door huisbezoeken, opmeten van woningen en hulp bij het aanspannen van procedures tegen eigenaren. Ervaringen van de teams laten zien dat het voordeel voor huurders jaarlijks kan oplopen tot honderden euro's.

SCHOON EN HEEL

Een van de belangrijkste, want meest voorkomende klacht, in stadswijken is dat er zoveel vuil en kapot is. Daar waar plannen bestaan voor het groots aanpakken van de wijk, bijvoorbeeld met herstructurering, lijkt er nog minder onderhoud plaats te vinden en neemt natuurlijk ook de betrokkenheid van bewoners zienderogen af. Hoewel de landelijke politiek er niet direct iets aan kan doen, willen wij het grote belang van “schoon en heel” hier benadrukken. Er is vaak veel aandacht voor nieuwbouwprojecten en te vaak veel te weinig aandacht voor het onderhoud van de wijken.

Soms is het onderhoud van de straat of wijk afhankelijk van enkele buurtbewoners die wel verder kijken dan de drempel van hun huis. Deze helden en heldinnen moeten meer gesteund worden om verdere verpaupering in de buurten te voorkomen of verhelpen.

>> Er moet op lokaal niveau meer aandacht worden gegeven aan het beheer (“schoon en heel”) van buurten.

Een actieve lokale aanpak is nodig. Een aantal dingen lijkt daarbij heel belangrijk.

Ten eerste de aanwezigheid in de wijk. Door reorganisaties, herindelingen, verzelfstandigingen is de gemeente soms ver weg komen te staan van het dagelijks leven in de wijk. Zorg dat die gemeente weer smoel krijgt voor bewoners. Bijvoorbeeld, geef de mensen van stadsbeheer een toezichthoudende rol, laat ze aanwezig zijn en zichtbaar zijn, bij-

voorbeeld door een vast team op één wijk te zetten. Repareer snel, anders slaat de verpaupering toe. Zoals in Alkmaar: “Vandaag gebeld; morgen hersteld”. Haal vaker het huisvuil op in wijken waar de praktijk uitwijst dat dat nodig is. Een goed idee is de “schone wijkgarantie”, een initiatief van de PvdA in Arnhem.

Ten tweede; gemeenten en corporaties moeten – ook tijdens herstructurering – blijven investeren in de wijk. Wijkgericht werken met wijkbudgetten waar bewoners zelf over kunnen (mee-) beslissen en waarbij ze eventueel ondersteund worden door opbouwwerkers.

